

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی
شورای عالی برنامه ریزی

مشخصات کلی برنامه و سرفصل دروس
دوره کارشناسی ارشد زبانهای باستانی ایران و بین النهرین

گروه علوم انسانی

کمیته برنامه ریزی تاریخ و باستانشناسی

مصوب سیصد و هشتاد و هشتمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی
مورخ ۱۳۷۸/۱۱/۱۷

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد زبانهای باستانی ایران و بین‌النهرین

گروه: علوم انسانی

رشته: زبانهای باستانی ایران و بین‌النهرین

کد رشته: ۱۳۷۸/۱۱/۱۷

دوره: کارشناسی ارشد

شورای عالی برنامه‌ریزی در سیصد و هشتاد و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۷۸/۱۱/۱۷ براساس طرح دوره کارشناسی ارشد زبانهای باستانی ایران و بین‌النهرین که توسط گروه علوم انسانی تهیه شده و به تأیید رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرده، و مقرر می‌دارد:

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد زبانهای باستانی ایران و بین‌النهرین از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم‌الاجرا است.

الف: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت فرهنگ و آموزش عالی اداره می‌شوند.
ب: مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت فرهنگ و آموزش عالی و براساس قوانین، تأسیس می‌شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای عالی برنامه‌ریزی می‌باشند.
ج: مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می‌شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده ۲) این برنامه از تاریخ ۱۳۷۸/۱۱/۱۷ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم‌الاجرا است.

ماده ۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد زبانهای باستانی ایران و بین‌النهرین در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی ابلاغ می‌شود.

رأی صادره سیصد و هشتاد و هشتمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی
مورخ ۱۳۷۸/۱۱/۱۷
در خصوص برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد زبانهای باستانی ایران و بین‌النهرین

۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد زبانهای باستانی ایران و بین‌النهرین که
از طرف گروه علوم انسانی پیشنهاد شده بود، با اکثریت آراء به تصویب رسید.

۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجرا است

رأی صادره سیصد و هشتاد و هشتمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی مورخ
۱۳۷۸/۱۱/۱۷ در مورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد رشته زبانهای باستانی ایران و
بین‌النهرین صحیح است، به مورد اجرا گذاشته شود.

دکتر مصطفی معین
وزیر فرهنگ و آموزش عالی

دکتر علی شریعتمداری
رییس گروه علوم انسانی

رونوشت: به معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی
خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمایید.

دکتر سید محمد کاظم نائینی
دبیر شورای عالی برنامه‌ریزی

فصل اول

مشخصات کلی برنامه

بسم الله الرحمن الرحيم

مشخصات کلی دوره کارشناسی ارشد زبانهای باستانی ایران و بین‌النهرین

مقدمه:

آثار برجای مانده از گذشتگان و مطالعه و بررسی آنها یکی از مهمترین ابزارهای شناخت دقیق فرهنگ و تمدن هر سرزمینی به شمار می‌رود. با شناخت کافی از فرهنگ و تاریخ گذشته، ترسیم راه آینده بسی آسانتر خواهد بود.

زبان نیرومندترین ابزار و پدیده‌ای است که انسانها با آن «پیوند» برقرار می‌نمایند. هنگامی که "خویشکاری پیوند" از زبان گرفته شود، آن زبان دیگر زنده نیست، بلکه مرده است. مرگ زبانها به مفهوم مرگ تمدن‌ها و فرهنگ‌ها نیست. "یادگارها زبان" در هر کشوری به عنوان ارزنده‌ترین و نخستین منبع شناخت تاریخ و فرهنگ آن سرزمین در کنار باستانشناسی به شمار می‌رود.

ایران، از دید تنوع یادگاری‌های زبانی برجای مانده از دوران باستان و میانه‌ت زبانهای خود، در صدر کشورهای جهان قرار دارد. سرزمین امروزی ایران، وارث سرزمین ایران باستان است که مصر - در افریقا - و بخشی از جنوب اروپا - جزئی از خاکش به شمار می‌رفته‌اند. در چنین وسعتی بی‌گمان تنها زبانهای ایرانی روایی نداشته است و دیگر زبانها نیز مورد پذیرش بوده‌اند. این امر می‌تواند بخشی از یادگارهای ارزشمند باستانی ما را به خود اختصاص دهد. به همین دلیل‌ها، امروزه با انبوه گل نبشته‌ها، آجر نبشته‌ها، سنگ نبشته‌ها ... به زبانهای ایرانی و غیرایرانی با موضوع‌های گوناگونی چون داستان، تاریخ، حماسه، حقوق، معماری و دینی... روبرو هستیم. یاگارهای گرانبهای زبانی ما تنها به آثار برجای مانده از زبانهای باستانی و

میانۀ ایران محدود نمی‌شود، بلکه بخش زیادی از منابع تاریخی، سیاسی، ادبی، اجتماعی ... ایران به زبانهای نوشته شده است که از دید زبان‌شناسی به عنوان زبان‌های غیرایرانی^۲ به شمار می‌آیند. این زبانها روزگاری در درون مرزهای سیاسی ایران بوده‌اند. به همین دلیل برای شناخت بهتر گذشته خود نیازمند یادگیری این زبان‌ها هستیم. کشف حدود چین همکاران

به همین دلیل از حدود یکصد سال پیش مطالعه یادگارهای زبانی ایرانی در اروپا، انگلیس و آمریکا آغاز شد. حاصل این مطالعه‌ها هرچند بخش‌هایی تاریک از فرهنگ و تمدن ایرانی را به جهانیان آشکار ساخته است ولی کاستی‌هایی نیز دارد، از آن جمله می‌توان اشاره نمود به: نخست بیشتر این مطالعه‌ها محدود به یادگارهایی است که از زبانهای ایران برجای مانده و یا در اکتشافات باستان‌شناسی به دست آمده است چون سنگ نبشته‌های شاهان هخامنشی، اوستا، کتیبه‌های پهلوی و پارتی، یادگارهای زبانهای سعدی، ختنی ...

دو دیگر عدم وجود نیروی متخصص در زبانهای غیرایرانی که همواره روند کار را در این زمینه به ویژه در کشور ما بسیار کند نموده است. مطالعه یادگارهای برجای مانده و یا مکشوفه از زبانهای غیرایرانی نه تنها در شناخت فرهنگ و تمدن ایرانی مهم‌ترینند، بلکه یکی از منابع نخست و ارزشمند شناخت فرهنگ و تمدن سرزمین‌های هم‌جوار به‌شمار می‌آیند. این منابع خود به نقش کلیدی کشور ما در تمدن بشری و به عنوان یکی از محورهای اساسی گفتگوی تمدنها اشاره دارند.

توجه به یادگارهای زبانهای محلی ایرانی سبب ایجاد رشته‌ای مستقل بنام "فرهنگ و زبانهای باستانی ایران" در پاره‌ای محدود از مراکز آموزش عالی شده است که موضوع پژوهش و آموزش این رشته نیز تنها به یادگارهای زبانهای ایرانی محدود می‌شود، نبود نیروی ماهر و متخصص مربوط به زبانهای غیرایرانی چون آکدی و ایلامی و انبوه یادگارهای زبانی مکشوفه درباره تاریخ و فرهنگ کشور ما به این زبانها و عدم توجه کافی به مراکز ایرانشناسی در بیست سال گذشته، هم‌اکنون ضرورت راه‌اندازی رشته‌ای که این زبانها در آن تدریس شود، بسیار احساس می‌شود. وجود حدود یکصد هزار گل‌نبشته، آجرنبشته ... به زبانهای غیرایرانی که در

حفریها بدست آمده و بحث اعظم آنها تاکنون مورد مطالعه و توجه واقع نشده است. راهاندازی رشته‌ای را که به کمک آن بتوان بخش دیگری از فرهنگ و تمدن و هنر و معماری واریان ایرانی را از این زبانها بیرون کشید و به جهانیان عرضه کرد، ضروری می‌نماید. باوجود این دلیلهای ضرورت راهاندازی رشتهٔ زبانهای باستانی ایران و سرزمینهای همجوار به شرح زیر است:

هدفها و تعریفها

هدف دوره تربیت نیروی انسانی متخصص در زبانهای باستانی : ایران و بین‌النهرین و ایجاد زمینه مناسب برای :

۱- بررسی و خواندن بخش زیادی از یادگارهای زبانی که هنوز مطالعه، ترجمه و معرفی نشده است.

۲- بازخوانی آن مقدار گل‌نبشه‌ها و آجرنبشته‌هایی که از پیش به وسیلهٔ بیگانگان خوانده شده است و بررسی درستی آنها.

۳- یادگاریهای زبان غیرایرانی بی‌گمان یکی از مهم‌ترین سندهای مطالعه برای تاریخ و فرهنگ و تمدن ایرانی است.

۴- شناخت بهتر از پیشینه دیگر دانشها چون تاریخ، ستاره‌شناسی، تاریخ تحول زبان، پزشکی، گیاه‌شناسی، اسطوره‌شناسی، دین‌شناسی، برای دستیابی بیشتر به فرهنگ کهن ایران و بین‌النهرین.

۵- بررسی تاریخ زبان فارسی، تحول واژگانی و آوایی، تأثیرپذیری از دیگر زبانها و تأثیرگذاری بر آنها، ریشه‌شناسی، تهیه واژه‌نامه و تحلیلهای دستوری.

۶- تهیه دانش‌نامه کامل ایران باستان.

۷- تقویت مراکز ایران‌شناسی در داخل و خارج از کشور و تبادل کارشناس و دانشجو.

۸- درک بهتر و آسانتر بسیاری از منابع دوران اسلامی.

۹- شناخت این منابع به عنوان سندهای برخوردارهای تمدنهای کهن ایران و بین‌النهرین.

۱۰- شناخت تاریخ، فرهنگ و تمدن کهن سرزمینهای هم‌جوار.

۱۱- کمک به حفظ و نگاهداری این یادگارهای زبانی که اسناد فرهنگ بشری هستند.

۱۲- تربیت نیروی ماهر باتوجه به انبوه منابع و انگشت شمار بودن متخصصان آن در جهان،

برای تأمین نیروی لازم جهت سازمان میراث فرهنگی و وزارت فرهنگ و آموزش عالی و نیز

پژوهشگران و محققان لازم برای مطالعات ایران‌شناسی در دیگر سازمانهای فرهنگی و

پژوهشی.

طول دوره و نظام آموزشی

طول دوره کارشناسی ارشد "زبانهای باستانی ایران و بین‌النهرین" با توجه به مصوبات

شورای عالی برنامه‌ریزی در دوره‌های کارشناسی ارشد حداکثر ۳ سال (با احتساب یک نیمسال

تحصیلی برای گذراندن دروس پیش‌نیاز) و نظام آموزشی آن واحدی است که کلیه دروس آن

می‌تواند در ۲/۵ سال تدریس و در یک نیمسال تحصیلی نیز برای تهیه پایان‌نامه و دفاع از آن در

نظر گرفته می‌شود

تعداد واحدهای درسی

تعداد کل واحدهای درسی این دوره ۳۲ واحد بشرح زیر است:

ب: دروس پایه ۶ واحد

ج: دروس اصلی و تخصصی ۲۲ واحد

د: پایان‌نامه ۴ واحد

جمع ۳۲ واحد

تبصره: دانشجویان این رشته موظفند تعدادی از واحدهای درسی که توسط گروه آموزشی یا شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده تعیین می‌شود، از جدول الف (حداکثر ۲۴ واحد) انتخاب و الزاماً بگذرانند.

عناوین دروس

الف - دروس پیش‌نیاز کارشناسی ارشد زبانهای باستانی ایران و بین‌النهرین*

پیش‌نیاز یا زمان ارائه درس	ساعات		تعداد واحد	نام درس	کد درس
	عملی	نظری			
		۳۴	۲	تاریخ ایلام و بین‌النهرین	۱
		۳۴	۲	اساطیر ایران و بین‌النهرین	۲
		۳۴	۲	مقدمات زبان‌شناسی	۳
		۳۴	۲	مسائل زبان‌شناسی تاریخی و تطبیقی	۴
		۳۴	۲	تاریخ زبانهای ایران	۵
		۳۴	۲	سیر تحولی خطوط و کتیبه خوانی	۶
		۳۴	۲	کلیات صرف و نحو زبان عربی	۷
		۳۴	۲	آشنایی با زبان فارسی باستان	۸
		۳۴	۲	آشنایی با زبان فارسی میانه کتابی / کتیبه‌ای	۹
		۳۴	۲	آشنایی با زبان اوستایی	۱۰
		۳۴	۲	آشنایی با زبانهای سامی	۱۱
		۳۴	۲	بررسی تطبیقی زبانهای سامی و ایرانی	۱۲
جمع پیش‌نیاز					

ب- دروس پایه و مشترک با دیگر گرایشهای باستان‌شناسی

پیشنیاز یا زمان ارائه درس	ساعات			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	عملی	نظری	جمع			
	-	۳۴	۳۴	۲	تأثیر و تأثر تمدنهای باستانی ایران و سرزمینهای همجوار	
	-	۳۴	۳۴	۲	شناخت سکه، مهر و الواح باستانی (تابلت)	
	-	۳۴	۳۴	۲	حفاظت و مرمت کتیبه‌ها و الواح باستانی	
	-	۲۰۴	۲۰۴	۶	جمع پیش‌نیاز	

ج-دروس تخصصی الزامی کارشناسی ارشد زبانهای باستان ایران و بین‌النهرین

پیشنیاز یا زمان ارائه درس	ساعات		تعداد واحد	نام درس	کد درس
	عملی	نظری			
		۳۴	۲	دستور زبان اکدی (۱)	۱
تاریخ ایلام و بین‌النهرین		۳۴	۲	هنر و باستان‌شناسی بین‌النهرین	۲
آشنایی با زبان فارسی باستان		۳۴	۲	زبان پارسی باستان (۱)	۳
آشنایی با زبان فارسی میانه		۳۴	۲	کتیبه‌های فارسی میانه	۴
دستور زبان اکدی (۱)		۳۴	۲	دستور زبان اکدی (۲)	۵
		۳۴	۲	متون اکدی (۱)	۶
		۳۴	۲	ایلامی هخامنشی (۱)	۷
پارسی باستان پیشرفته (۱)		۳۴	۲	پارسی باستان پیشرفته (۲)	۸
متون اکدی (۱)		۳۴	۲	متون اکدی (۲)	۹
متون اکدی (۲)		۳۴	۲	متون اکدی (۳)	۱۰
زبان ایلامی و هخامنشی (۱)		۳۴	۲	زبان ایلامی هخامنشی (۲)	۱۱
		۷۴۸	۲۲	جمع کل واحدها	
			۴	پایان‌نامه	
			۲۶	جمع	

فصل سوم
سرفصل دروس

تاریخ ایلام و بین‌النهرین

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنا ساختن دانشجویان با تاریخ بین‌النهرین و دوره‌های مختلف آن از آغاز تاریخ و پیشینه زبانهای مختلف چون سومری، اکدی، بابلی، آشوری.
- آشنایی با کلیات تاریخ ایلام چون مسائل و مشکلات موجود از آغاز تاریخ تا هخامنشیان.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

تاریخ کلی بین‌النهرین، تمدن و زبانهای باستانی سومری، اکدی، بابلی، آشوری، گاه‌نگاری
تاریخ ایلام و تاریخ آن تا آغاز عصر هخامنشی.

منابع در پایان خواهد آمد

اساطیر ایران و بین‌النهرین

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف آشنا ساختن دانشجویان با بن‌مایه‌های اساطیری ایران و بین‌النهرین، تحول و علت تحول و چگونگی انتقال آن به دوره‌های بعدی.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

شناخت اسطوره‌های ایرانی چون اساطیر زرتشتی، زروانی، مهری، اساطیری حماسی و داستانی ایران و معرفی اسطوره‌های مهم بین‌النهرین چون افسانه گیلگمش و غیره، و تأثیر و تأثر این اسطوره‌ها در یکدیگر.

منابع در پایان خواهد آمد

مقدمات زبان‌شناسی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف آشنا ساختن دانشجویان است با کلیات زبان‌شناسی و عقاید زبان‌شناسان و مکتبهای گوناگون زبان‌شناسی و آشنا ساختن دانشجویان از نحوه آوانویسی و حرف‌نویسی و استخراج واجها و مقولات دستوری و غیره.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

آشنایی با کلیات و چگونگی واج نگاری، آوانویسی و تعریف هر کدام و کاربردهای متفاوت هر یک.

منابع در پایان خواهد آمد.

مسائل زبان‌شناسی تاریخی و تطبیقی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با سیر تحول علم زبان از قرون گذشته تا امروز

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

بررسی روشهای دستور تطبیقی زبانهای ایرانی از قرون گذشته تا امروز و نتایج کلی از مطالعات در زمینه زبانهای هند و اروپایی و سامی و زبانشناسی تاریخی با توجه به ساختگرای و دستور گشتاری

منابع در پایان خواهد آمد

تاریخ زبانهای ایرانی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف آشنا ساختن دانشجویان با پیشینه زبان فارسی و شاخه‌ها و تقسیمات آن از کهن و میانه و فارسی‌نویان روزگاران گذشته تا امروز

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

ورود آریائی‌ان، دوره زبانهای باستانی ایران و شاخه‌های آن، دوره زبانهای میانه ایران و شاخه‌های آن. سیر تحول هر شاخه زبانی و تأثیرهایی که این زبانها از زبانهای دیگر داشته‌اند و یا اثرهایی که بر زبانهای بیگانه نموده‌اند.

منابع در پایان خواهد آمد.

"سیر تحول خطوط و کتیبه خوانی"

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنا ساختن دانشجویان با تاریخچه ایجاد خط، سر تحولی آن، نخستین خطوط بشر از هیروگلیف تا خط‌های کامل و چگونگی نحوه پیشرفت خط در مجامع بشری.

سرفصل درس: ۳۴ ساعت)

الف: تعریف زبان و تاریخچه زبانهای اولیه بشر.

ب: پیدایش خط که نمود دیگر و پیشرفته زبان است.

ج: نخستین جوامعی که به خط دست یافتند.

د: تأثیر خط در جوامع کهن در امر یادگیری، انتقال مفاهیم و ...

ه: خط‌های اولیه و سیر تکاملی آنها.

و: آثار بازمانده و یا بدست آمده خطوط اولیه و چگونگی دستیابی به نحوه خواندن آنها.

ز: سیر تکاملی خط در سرزمینهای گوناگون.

ح: خط در مصر، بین‌النهرین، پیدایش خط‌های میخی و تکامل آنها.

ط: معرفی آثار کتیبه‌ای بازمانده در سرزمینهای بین‌النهرین و ایران.

ی: فایده خواندن کتیبه‌ها در روشن شدن تاریخ فرهنگ ایران و سرزمینهای مجاور.

منابع و مأخذ در فهرست کلی کتابهای معرفی شده در پایان خواهد آمد.

کلیات صرف و نحو عربی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنا ساختن دانشجو با کلیات زبان عربی و صرف و نحو.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

آشنایی با کلیات صرف اسم، فعل و حرف و ...

منابع در فهرست کتابهای پایانی خواهد آمد.

آشنایی با زبان فارسی باستان

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با چگونگی خوانده شدن زبان پارسی باستان و آموزش الفبای آن زبان و دستور مقدماتی زبان مزبور و معرفی آثار بازمانده از آن

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

ارائه تاریخچه نحوه خوانده شدن و کشف الفبای میخی بوسیله دانشمندان معرفی آثار بازمانده، محتوای کلی کتیبه‌ها و آشنایی با دستور زبان پارسی باستان و خواندن و ترجمه کتیبه‌های کوچک و اولیه این زبان برای آمادگی دروس پارسی باستان یک و دو

منابع در پایان خواهد آمد

آشنایی با زبان فارسی میانه، کتابی و کتیبه‌ای

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با آثار بازمانده از دوره زبانهای ایرانی میانه (دسته غربی) و آموزش الفبای میانه (کتابی و کتیبه‌ای)

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

معرفی آثار بازمانده کتابی و کتیبه‌ای زبانهای ایرانی میانه شاخه غربی و آموزش الفبای این خطوط و مقدمات دستور زبان فارسی میانه و خواندن تعدادی از متون کوچک پهلوی کتابی و چند کتیبه کوچک پهلوی و آمادگی برای درس «کتیبه‌های فارسی میانه»

منابع در پایان خواهد آمد

آشنایی با زبان و خطوط اوستایی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی دانشجویان با یکی از زبانهای باستانی ایران که هم زبان با زبانهای پارسی باستان و ایلامی در ایران رواج داشته و به عنوان یک زبان دینی همواره در جامعه زرتشتی ایران شایع بوده است.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

معرفی آثار بازمانده به خط اوستایی و آموزش الفبای این زبان کهن و دستور این زبان و آموزش نحوه خواندن متون مزبور و مطالعه یکی از متون کوچک اوستایی

منابع در پایان خواهد آمد

آشنایی با زبانهای سامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف:

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

بررسی تطبیقی زبانهای سامی و ایران

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف:

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

تأثیر و تأثر تمدنهای باستانی ایران و سرزمینهای همجوار

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با فرهنگ و تمدنهای ایران و سرزمینهای مجاور پیش از تاریخ ایران.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

الف: مطالعه و بررسی مبادلات فرهنگی و تجاری تمدنهای پیش از تاریخ ایران با یکدیگر.

ب: بررسی تمدنهای پیش از تاریخ بین‌النهرین از لحاظ اعتقادی، شیوه زندگی، طرز تدفین و تأثر آن بر تمدنهای مجاور.

ج: شناخت و بررسی مراسم و اعتقادات و سیر تحول طرز تدفین بنا بر یافته‌های باستانشناسی.
د: شناخت و بررسی امور اقتصادی، اجتماعی، مبادلات تجاری با مناطق فرهنگی همزمان دور و نزدیک.

ه: شیوه استفاده از یافته‌های باستانشناسی در بازسازی روشهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.

و: مطالعه و بررسی آثار معماری، سفالگری و سایر هنرهای پیش از تاریخ ایران با تمدنهای مجاور.

ز: مطالعه و شناخت تمدنهای دره سند، آسیای صغیر، بین‌النهرین و تأثیر و تأثر تمدنهای پیش از تاریخ ایران با تمدنهای فوق‌الذکر.

منابع و مأخذ در پایان خواهد آمد.

شناخت مهر، سکه، الواح باستانی (تابلت)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مهرها و گل‌نوشته‌های بین‌النهرین بویژه از نظر نقوش و خطوط روی آنها.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

الف: شناخت مهرها از لحاظ شکل ظاهری و کاربرد آنها.

ب: آشنایی با نقوش مهرها از نظر ترجمان عقیدتی و فکری صاحبان آنها.

ج: مطالعه و بررسی مهرهای بین‌النهرین.

د: مطالعه نظری و بررسی گل‌نوشته‌ها و نوع کاربرد آنها.

ه: بررسی روش شناخت مبادلات تجاری با توجه به کاربرد آنها.

و: آشنایی با مهر و الواح و مسکوکات عصر هخامنشی، اشکانی، الیمایی و ساسانی.

ز: آشنایی با تنوع و بوجود آمدن مهرهای مسطح، مخروطی، استوانه‌ای و حلقوی.

ح: آشنایی و بررسی طریقه ضرب مسکوکات در دوران تاریخی (سر سکه‌ها) و آلیاژهای

سکه‌های طلا و نقره و مس.

ط: تجزیه و تحلیل عیار سکه‌ها از نظر اقتصادی و روابط تجاری.

منابع و مأخذ در فهرست پایانی خواهد آمد.

دستور زبان اکدی (۱) و (۲)

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنا ساختن دانشجو با کلیات دستور زبان اکدی (اکدی، بابلی و آشوری) و شناخت بابهای زبان اکدی.

سرفصل درس: (۶۸ ساعت)

کلیات دستور اکدی شامل اسم، فعل و حرف. شناخت بابهای زبان اکدی و صرف فعلهای سالم، معتل و فعلهای بی قاعده.

* این درس در دو ترم متوالی تدریس خواهد شد.

* اکدی ۱ پیشنیاز اکدی ۲ خواهد بود.

منابع در پایان خواهد آمد.

هنر و باستانشناسی بین‌النهرین

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: تاریخ ایلام و بین‌النهرین

هدف: آشنا ساختن دانشجو با هنر بین‌النهرین و سیر تحول آن بر مبنای باستانشناسی و آشنایی با کلیات باستانشناسی بین‌النهرین.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

منابع و مآخذ در فهرست منابع کلی پایان خواهد آمد.

زبان ایلامی هخامنشی (۱)، (۲)

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنا ساختن دانشجویان با خط و زبان ایلامی هخامنشی و کلیات آن.

سرفصل درس: (۶۸ ساعت)

آشنایی با خط و زبان، کتیبه خوانی براساس کتیبه بیستون، ترجمه ایلامی هخامنشی شاهان هخامنشی، گل نبشته‌های خزانه و بارو.

* این درس در دو ترم متوالی تدریس خواهد شد.

* ایلامی هخامنشی ۲ پس از ایلامی هخامنشی (۱) ارایه خواهد شد و استاد متن مربوط را بصورت پیشرفته معین می نماید.

منابع در پایان خواهد آمد.

متون اکدی (۱)، (۲)، (۳)

تعداد واحد: (۶)

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنا ساختن دانشجو با تاریخچه، زبان و خط اکدی و آموزش زبان اکدی به آنان براساس متون اکدی.

سرفصل درس: (۱۰۲ ساعت)

متن قانون حمورابی، متن بازمانده شاهان دوره‌های اکدی (۲۲۵۰-۲۲۰۰ پ.م)، متن شاهان سلسله سوم اور (۲۲۰۰-۲۰۰۰ پ.م)، بابلی کهن (۱۵۰۰-۱۹۰۰ پ.م)، شاهان ایلامی میانه (۱۱۰۰-۱۲۵۰)، گزیده‌هایی از متنهای افسانه گیل گمش، افسانه آفرینش، افسانه اِتن، فردر اشیتر به جهان زیرین، متن‌های حقوقی: مربوط به خرید و فروش، فرزندخواندگی، ورآب، ارث و...

* توجه: این درس در ۳ ترم متوالی و هر درس پیشنیاز درس بعدی خواهد بود و استاد متن مربوط را بصورت پیشرفته معین می‌نماید.

منابع: متن‌ها به صورت کپی و در موارد دیگر جزوه داده خواهد شد و سایر منابع و فهرست کلی منابع در پایان مجموعه آمده است.

زبان پارسی باستان (۱) و (۲)

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: آشنایی با زبان فارسی باستان

هدف: آشنا ساختن دانشجویان با کلیات زبان فارسی باستان براساس کتیبه‌های شاهان هخامنشی.

سرفصل درس: (۶۸ ساعت)

آشنایی با خط براساس کتیبه‌ها، آوانویسی و حرف‌نویسی، ریشه‌شناسی، تحول آوایی، دستور زبان، تجزیه و تحلیل موضوع کتیبه‌ها.

* فارسی باستان ۲ پس از فارسی باستان (۱) ارایه خواهد شد و استاد متن مربوط را بصورت پیشرفته معین می‌نماید.

منابع در پایان خواهد آمد.

فهرست منابع و مآخذ دروس

- تاریخ بین‌النهرین باستان: جورج رو، مترجم: هوشنگ مهدوی
- تاریخ بین‌النهرین: دکتر یوسف مجیدزاده
- هنر بین‌النهرین باستان (هنر کلاسیک خاور نزدیک): آنتون مورتگات، مترجم: نیلوفر باستی، دکتر صراف
- تاریخ ایلام: دکتر یوسف مجیدزاده
- ایران در سینه‌دهم تاریخ: جورج کامرون، مترجم: حسن انوشه
- جستاری در فرهنگ ایران: شادروان مهرداد بهار
- تاریخ اساطیری ایران: ژاله آموزگار
- فرهنگ ایران، باستان: ابراهیم پورداود
- زبان‌شناسی و کاربرد آن در زبان فارسی: دکتر نجفی
- زبان و زبان‌شناسی: دکتر باطنی
- مقدمات زبان‌شناسی: دکتر لطف‌الله... یارمحمدی
- تاریخ زبان فارسی (سه جلد): شادروان دکتر پرویز ناتل خانلری
- تاریخ زبان فارسی: دکتر محسن ابوالقاسمی
- تاریخ زبان فارسی: مینور سکی
- مقدمه فقه اللغة ایرانی: م. ای. ارانسکی، مترجم: کریم کشاورز
- ایران باستان، پیرنیا در ۲ جلد
- زبانهای جهان، کنت کاتسندر، ترجمه رضی هیرمندی
- فرمان شاهان هخامنشی: رلف نارمن شارپ
- راهنمای زبانهای باستانی ایران (دو جلد): دکتر محسن ابوالقاسمی
- از زبان داریوس: پروفیسور کخ، ترجمه پرویز رجبی
- بدایع الخط العربی: تاجی زین‌العابدین المصرف
- اطلس خط: فضاییلی

- Grondriss der Akkadischen Grammatik, Von Saden.
- Introduction to Akkadian Grammer: Caplice.
- Akkadische Lesesdueke (3vol): Bawer.
- Perspolis Foftification: Hallock.
- The Bisitun Inscriptions of Dariu's the Great: Rudiger Schmitt.
- Perspolis treaseur: Cameron.
- Old Perian: F. G. Kent.
- Les inscriptions des Vecles Pers: Locoque.
- The Earliest Elamitei Inscription: J.N.E.S. 1965.
- The Royal Inscriptions of Sumer and Akkad: Barton.
- Dynasties Élamites: Scheil.
- Corpus Inscriptionum Elamicarum: König. 1. no. 3.
- Motrologie Élamite: Belaiew, N. T. 1934.
- Babylonia under Assyrian Empire: Brinkman, J. A. 1979.
- Old Babylonian Inscriptions: Hilprecht. H. V. 1893.
- Notes on Arameans and Chaldeans in Southern.
- Babylonia in the Early Seventh Century: Brinkman, J. A. 1977.
- Persipolis Treasury tablets: Cameron, G. G. 1948.
- _ Historical Linguistics, Lehmann.
- _ Historical Linguistics, Bynon.
- _ Avesta grammar, Jackson.
- _ Pahlav Texts, J.Asana.
- _ Glossaire des Inscriptions Pehlevieset Parthes, P.Gignoux

و کتابهای دیگری که به ضرورت توسط استاد مربوط به دانشجویان معرفی می‌گردد.

از تهیه کنندگان این برنامه آقایان :

۱- دکتر محمود طاووسی استاد دانشگاه - تربیت مدرس

۲- دکتر ارفعی متخصص زبانهای بین‌النهرین

۳- دکتر اکبرزاده متخصص زبانهای ایرانی باستان

نهایت سپاسگزاری را دارد.

